

PATAKI ZOLTÁN

**Az EU Polgári Válságkezelő Missziója Maliban,
2014-től folyamatban
(European Union civilian crisis management mission in
Mali – EUCAP Sahel Mali)**

A belügyminiszter vezénylese alapján 2025. június 30-án kezdtem meg a szolgálatomat az Európai Unió közös kül- és biztonságpolitikájának intézményi keretein belül létrehozott civil kapacitásépítő misszióban, az EUCAP Sahel Maliban, annak székhelyén, Bamakóban.

Feladatom a misszió mandátumának végrehajtásáért felelős műveleti osztály alárendeltségében lévő, a mali Biztonsági Szektor Reformját (Security Sector Reform) támogató egység vezetése (SSR Component). Az osztály másik egysége a képzési egység (Capacity Building Component), melynek vezetését a műveleti osztály vezetőjének távollétében láttam el. A vezetői munka elnyerésében sokat nyomot a latba az, hogy 2016-tól 2019-ig két és fél évet dolgoztam az ENSZ Többdimenziós Integrált Stabilizációs Missziójában (United Nations Multidimensional Integrated Stabilization Mission in Mali – MINUSMA) Maliban, és jó intézmény- és országismerettel rendelkeztem. Ott a csendőrség országos hatáskörű központi nyomozó egységének (Service d'Investigation Judiciaire) voltam a stratégiai tanácsadója, majd az ENSZ Főtitkár Különmegbízottjának (Special Representative of Secretary General – SRSG) közvetlen alárendeltségében lévő

egységben az ENSZ-létesítmények elleni terrortámadásokkal kapcsolatos vizsgálatokat vezettem.

A misszió műveleti területének általános helyzete, a mali krízis okai

Mali a hetven évig tartó francia koloniális uralom alól 1960-ban szabadult fel. A franciák egy erősen központosító államigazgatási modellt hagytak örökségül, amelyről itt a válság okaként érdemes bevezetesképpen említést tenni. A francia logika szerint az a francia, aki annak vallja magát. Ez a francia forradalom utáni üzenet békésen vagy erőszakos úton franciásította a nemzeti kisebbségeket (bretonokat, okszitánokat, akkítánokat), és megalapozta az egységes centralizáltan irányított francia nemzetállamot.

Amikor Mali 1960. június 20-án kikiáltotta a függetlenséget, létrejött egy 1,25 millió km² területű soknemzetiségű állam, amely megpróbálta lekövetni a francia modellt úgy, hogy az addig szokásjogi törvények alapján egymás mellett élő népek még az állam fogalmát sem ismerték. Természetesen a hatalmat központosító kormány ténykedését az északi területek azawad lakossága soha nem volt hajlandó elfogadni. Felkelések sorozata következett, amelyeket a kormány vérbe fojtott.

A jelenlegi krízis egy sokadik ilyen fegyveres konfliktus eredménye, amely 2012 óta folyik Maliban, a szalafista dzsihadista és az azawad-párti függetlenséget követelő csoportok felkelése nyomán. A Maliban aktív dzsihadista csoportok tevékenységéről sok magyar disszertáció született. Én megpróbáltam magyarázatot találni a mali terrorszervezetek létrejöttére, ami nem igazán sikerült, annak ellenére, hogy helyi terrorelhárítási vezetőkkel, északi térségekbe utazva helyiekkel beszélhettem.

Egy volt francia katonai hírszerző egyik ebédnél a szaudiak által támogatott szalafista iskolák eredményének látja az országban teret nyerő dzsihadizmust. A jelenlegi kormányzati álláspont a francia, sőt ukrán befolyást is emlegeti. Ellentmondásos helyzetet eredményezett a francia nagykövet-

ség másodtitkárának letartóztatása, aki a gyanú szerint állam elleni szervezkedést követett el, holott a 2012-ben elkezdődő terrorista előre nyomulást a francia Serval katonai művelet fékezte meg.

Az átmeneti kormány a szomszédos Elefántcsontpart kormányát és Algériát is megvádolta a terrorizmus szponzorálásával. Az viszont tényként kezelhető, hogy Elefántcsontpart bázisául szolgált a területéről induló mali déli régiókban tevékenykedő terroristáknak, de az állam szerepe ebben nem bizonyított. Az én álláspontom az, hogy bár az állami erőszakszervezetek, illetve a lakosság elleni cselekmények egyértelműen terrorcselekményeknek minősülnek, azonban a nemzetközi dzsihádzimushoz nincs közük, mivel a támadásoknak vallási ideológiai alapja nincsen.

36. számú kép
Mali térképe

Biztonsági helyzet, valamint a biztonsági helyzetre kiható fontosabb események

A biztonsági helyzet egyre kritikusabbá válik, mivel a kormány képtelen megakadályozni a terrorista csoportok, a JNIM⁷⁸ és az Iszlám Állam Sahel előre nyomulását, amelyek egyre erősebbé válnak Maliban. Északon az az-awad nép védelmi stratégiai szervezetének lázadói és a JNIM terroristái hallgatólagos megnemtámadási paktumot kötöttek, hogy erőiket a mali fegyveres erők és orosz szövetségeseik ellen összpontosíthassák.

A központi régióban a terrorista csoportok fokozzák támadásaikat, különösen Mopti és Ségou térségében. A terrorista fenyegetés nyugat felé is elterjedt, és most már dél felé is, egy általános kísérlet részeként, hogy bekerítsék és elszigeteljék a fővárost.

A misszió mandátumának végrehajtására közvetett módon a legnagyobb hatással a szeptember hónapban kezdődő, november hónapra kicsúcsosodó energiaválság volt. A JNIM terrorszervezet kihasználva az ország külföldi, szinte százszázalékosnak mondható energiafüggőségét, szisztematikusan elkezdte támadni az országba érkező üzemanyag-szállítmányokat. Ezzel az üzemanyaghiány olyan mértéket öltött, amely nemcsak a közlekedést, hanem az amúgy is akadozó dízelolaj alapú áramtermelést és ellátást is elviselhetetlen módon akadályozta.

A misszió novembertől arra kényszerült, hogy a nemzetközi személyi állomány nagy részét a műveleti területről kivonja, az a feladatokat távmunkából hajtsa végre. A fővárosban terrortámadás 2024 szeptembere óta nem történt, viszont ilyen cselekmény bekövetkezésére mindig számítani kell.

---

⁷⁸ A Jama'at Nusrat al-Islam wal-Muslimin egy szalafita dzsihádistá szervezet a Maghreb-ben és Nyugat-Afrikában, amely az Ansar Dine, az al-Mourabitoun és az al-Kaida szaharai ágának Iszlám Maghrebben való egyesüléséből jött létre.

Politikai helyzet

Politikai szempontból a hatalmat továbbra is egy átmeneti kormány gyakorolja, amelyet a 2020-as és 2021-es puccsokat kezdeményező katonaság ellenőriz. A 2022-ben bejelentett tervekkel ellentétben a 2024 februárjára tervezett elnökválasztásokat elhalasztották, és a mai napig nem határoztak meg új választási időpontot.

Diplomáciai téren az átmeneti kormány szövetségre lépett Burkina Fasóval és Nigerral, amely két országot szintén katonai puccsokból származó rezsimek irányítják. 2023 szeptemberében a három ország együtt létrehozta a Száhel-államok Szövetségét, amely egy konföderációvá alakult, amelynek célja a politikai, diplomáciai, gazdasági és katonai tevékenységek regionális és nemzetközi szintű koordinálása. Mindhárom ország kilépett a G5 Száhelből, ami a regionális szervezet tényleges feloszlásához vezetett. Hasonlóképpen, szándékukban áll kilépni a Nyugat-afrikai Államok Gazdasági Közösségéből is. Mali, megerősítve nemzetközi pozíciójának átrendeződését, amely a nyugati országoktól való eltávolodással jellemezhető, továbbra is kiváltságos kapcsolatokat ápol Oroszországgal, miközben erősíti együttműködését Kínával, Törökországgal és Iránnal.

Az ország a geopolitikai játszmák színterévé vált a nyersanyagokért folytatott harcban. Tudvalevő, hogy a térség országai jelentős arany-, lítium- és urániumkészletekkel rendelkeznek. Január 20-án Szergej Lavrov orosz külügyminiszter összefoglalta a 2025-ös év diplomáciai fejleményeit, kitért Moszkva Afrika-stratégiájára és a Száhel Államok Szövetségével (Alliance of Sahel States – AES) való kapcsolatok megerősítésére.

Az afrikai kontinenssel való szorosabb együttműködés keretében Oroszország diplomáciai hálózatát 49 nagykövetségre bővíti. Az AES támogatásával kapcsolatban a miniszter megemlítette, hogy olyan kezdeményezések, mint a keretmegállapodások és a kormányközi bizottságok (amelyeket már 2025-ben aláírtak Malival), véglegesítés alatt állnak Niger és Burkina Faso számára, hogy támogassák őket „a neokoloniális függőségtől való fel-

szabadulásukban”. Végül Lavrov megerősítette Oroszország hozzájárulását az AES, az Afrikai Unió és a Nyugat-afrikai Államok Gazdasági Közössége közötti kapcsolatok megerősítéséhez.

Az Egyesült Államok határozott politikai fordulatot jelentett be három nyugat-afrikai országgal kapcsolatos külpolitikájában, amelyek iszlamista lázadókkal küzdenek, és amelyek katonai kormányai megszakították védelmi kapcsolataikat Franciaországgal, és Oroszország felé fordultak. A külügyminisztérium bejelentette, hogy Nick Checker, az afrikai ügyekért felelős hivatal vezetője látogatást tesz Mali fővárosában, Bamakóban, hogy kifejezze az Egyesült Államok „tiszteletét Mali szuverenitása iránt”, és „új irányt” jelöljön ki a kapcsolatokban, „túllépve a korábbi politikai hibákon”.

Októberben új lendületet kaptak Bamako és Budapest között a diplomáciai kapcsolatok. Mali Rómába akkreditált nagykövete Magyarország köztársasági elnökének átadta nagyköveti megbízólevelét. Ezzel a hivatalos gesztussal a mali diplomata nemcsak megerősítette Mali jelenlétét az európai diplomáciai szintéren, hanem megújította a mali kormány szándékát is, hogy fokozza a kétoldalú együttműködést olyan különböző területeken, mint az oktatás, a szakképzés, a mezőgazdaság, az energia, a kultúra, az egészségügy és a technológia. Magyarország Algériába akkreditált nagykövete a viszonyosság elve alapján hasonlóképpen járt el Bamakóban. Nagykövetünk számára alkalom nyílt arra, hogy au EUCAP Sahel misszióban látogatást tegyen.

Az EU közös biztonsági és védelmi politikai kontextusa

Az Európai Unió Száhel-övezetben vállalt elkötelezettsége a 2011-ben elfogadott és 2021-ben felülvizsgált stratégia keretében valósul meg, amely hangsúlyozza az integrált megközelítés fontosságát a kormányzás, a biztonság és a fejlesztés terén. Az elmúlt két évben jelentősen csökkent a nemzetközi jelenlét a Száhel-övezetben.

Maliban a hatóságok arra kényszerítették az Egyesült Nemzetek Szervezetének Többdimenziós Integrált Stabilizációs Misszióját (United Nations Multidimensional Integrated Stabilization Mission in Mali – MINUSMA), hogy hagyja el az országot, ami 2023 végén meg is történt, majd tavasszal elérték, hogy az EU Képzési Missziója (European Union Training Mission in Mali – EUTM) mandátumát ne hosszabbítsák meg.

Nigerben a hatóságok, akik 2023 júliusában erőszakkal vették át a hatalmat, az EU Képességefejlesztő Missziójának (European Union Capacity Building Mission in Niger – EUCAP Sahel Niger) távozását okozták, amelynek mandátuma 2024 szeptemberében járt volna le.

A 2014-ben létrehozott EUCAP Sahel Mali továbbra is az egyetlen teljes jogú európai misszió Maliban és a Száhel-övezetben. Ebben az új helyzetben a 2023. decemberi és 2024. februári külügyminiszteri tanácskozások emlékeztettek arra, hogy az Európai Uniónak fontos továbbra is elkötelezettnek maradnia a Száhel-övezet iránt, és kidolgoznia egy új, megfelelő megközelítést, amely lehetővé teszi stratégiai érdekeinek megőrzését a béke, a biztonság és az emberi jogok terén.

Az EUCAP SAHEL létrehozása óta eltelt tizenegy év alatt az EUCAP SAHEL misszió megkérdőjelezhetetlen partnerré vált a belügyi és igazságügyi hatóságok képességeinek fejlesztésében és a Biztonsági Szektor Reformjának támogatásában. A Biztonsági Szektor Reformjának célja egy állam biztonsági intézményrendszerének átalakítása úgy, hogy azok hatékonyabban, elszámoltathatóbban és a jogállamiság elveinek megfelelően működjenek, melynek szükségessége leggyakrabban konfliktus utáni országok stabilizálásakor vagy demokratikus átmenet során merül fel. Nemcsak a fegyveres testületek technikai fejlesztését és kiképzését jelenti, hanem a demokratikus civil kontroll és a bűnüldöző hatóságok intézményi reformját is.

Az átmeneti kormányon belül számíthat a belügyi és védelmi miniszter, valamint az igazságügyi miniszter támogatására, akik a belbiztonsági erők modernizációjának főszereplői.

A kétéves – 2025. január 31. és 2027. január 31. közötti – mandátumában körülbelül nyolc és fél millió euró értékben valósulnak meg ingatlan- és informatikai-, szünetmentes, napenergiára támaszkodó energiaellátás biztonságát célzó fejlesztések a rendvédelem és az igazságügyi szervek számára.

A mali államhatalom helyreállításának dinamikáját támogatva az EUCAP Sahel Mali segítséget és tanácsadást nyújt a rendvédelmi erőknek a kormány által meghatározott biztonsági reform végrehajtásában, azzal a céllal, hogy

1. javítsák azok operatív hatékonyságát;
2. helyreállítsák a döntéshozatali parancsnoki láncot;
3. megerősítsék az adminisztratív és igazságügyi hatóságok (ügyészség) szerepét a rendvédelmi szervek irányításában és ellenőrzésében, hozzájárulva ezzel a korrupció megelőzéséhez és a büntetlenség elleni küzdelemhez.

A misszió segítséget nyújt az országot destabilizáló, illetve annak válságállapotát eredményező és az Európai Unió tagállamai biztonságát is leginkább érintő terrorizmus, szervezett bűnözés – ideértve a kábítószer- és emberkereskedelem és az illegális migráció – elleni küzdelemben.

A Biztonsági Szektor Reformját érintő stratégiaalkotási és -tervezési folyamat 2022 óta tart. Az elkészült dokumentum a miniszteri tanács előtt, jóváhagyás alatt van. A reform központi eleme a rendvédelmi szervek és a civil társadalom közötti bizalom helyreállítása, az együttműködés javítása. Az ehhez kapcsolódó közösségi rendőrség koncepciójának (körzeti megbízási rendszer) gyakorlati megvalósítására szintén egy átfogó stratégia készült.

Jogi keretek által meghatározott módon intézményesítették a civil társadalmat. Az ország mintegy 700 járásának létre kell hozni a saját biztonsági tanácsát (Comité Consultatif de la Sécurité), amelyeknek az elképzelés szerint képesnek kell lenniük arra, hogy egy belügy alárendeltségében lévő

biztonsági szektor reformját végrehajtó azonos törvény alapján létrehozott szervnek (Commissariat a la Réform du Secteur de la Sécurité – CRSS) a biztonsági helyzetről jelentsen. A helyi civil társadalom képviselői és a helyi rendőri szervek ideális esetben a járás közbiztonsági helyzetéről a stratégiai döntéshozóknak jelentenek.

A misszió 6 bamakói járás tanácsainak felkészítését hajtotta végre. Jelenleg kulcsfontosságú városok tanácsainak a feladatra való felkészítése zajlik. A CRSS munkáját az érdeklődők a kormányzati honlapon megtekinthetik. A misszió sajnos nem tudta kiépíteni azt a pozíciót ez utóbb említett szervnél, amely lehetővé tenné az elemző-értékelő és döntéshozatali munka értékelését.

A misszió támogatta az integrált határigazgatás megvalósítását. Maliban két olyan határátkelő van, amely a határregisztrációs adatokat valós időben képes az értékelő-elemző központba küldeni. Ez a képesség a misszió által nyújtott fejlesztések és képzések eredménye. Ezek a rendszerek képesek a Bűnügyi Rendőrség Nemzetközi Szervezte (International Criminal Police Organization – Interpol) Nyugat-Afrikai Rendőrségi Információs Rendszerének (West Africa Police Information System – WAPIS) adatbázisába történő bekérdezésre.

A misszió képviselte Malit az Európai Határ- és Parti Őrségi Ügynökség (European Border and Coast Guard Agency – Frontex) regionális tanácskozásain. A misszió megteremtette és erősítette a határvédelmi szervek és az emberkereskedelem és illegális migráció elleni központi szerv közötti operatív együttműködést.

Irányításommal a jogállamiság erősítése érdekében az igazságügy minisztériumban egy ellenőrzési bizottságot hoztunk létre, amelynek feladta a nyomozások ügyészi felügyeletének erősítése lesz (control chaine pénal).

Irányításom alatt terrorizmus elleni szemináriumot szerveztünk a terror-ellenes speciális nyomozó szerv részére (Brigade D’Investigation Spécialisé) a speciális nyomozó ügyész közreműködésével. A cél a hatékony nemzeti koordináció és bűnügyi hírszerzés megteremtése volt a terrorizmus elleni harc hatékonyabbá tételében.

Műveleti kihívások

A mali katonai junta a konfliktus megoldására, a közbiztonsági helyzet és a stabilitás megteremtésére a katonai eszközt választja, a rendvédelem és igazságszolgáltatás szerepe kevésbé fajsúlyos.

A rendvédelmi szerveket militarizálták, bár a rendőrség és polgári védelem a belügyminisztérium irányításában maradt, a csendőrséggel és nemzeti gárdával együtt a honvédelmi minisztérium alárendeltségébe kerültek költségvetési és humánigazgatási szempontból. A rendvédelmi szervek tagjait az ellátott feladattól függetlenül bevetési feladatokra vezényelik.

Ami a humán erőforrás-gazdálkodást illeti, a feladatkör-meghatározásnak és az egyéni értékelésnek nincs gyakorlata. Az előmenetel nem érdemi alapon történik. Képzési tervek nincsenek.

Ami az informatikai rendszerek, adatbázisok kiépítettségét, a digitalizációt illeti, az állapotok kőkorszakiak. Központi netszaru rendszerhez hasonló adatbázis nincs. Humán erőforrással, logisztikával kapcsolatos dolgokat papíralapon intéznek. A helyi és központi rendőri szervek saját adatbázissal rendelkeznek, azok nincsenek összeköttetésben egymással.

A határregisztrációs adatbázisba csak a nemzetközi reptéren keletkező utasforgalmi adatok kerülnek egy amerikai projekt jóvoltából, valamint egyetlen közúti határátkelő (Kourémale) rendelkezik ilyen képességgel az EUCAP Sahel Mali jóvoltából.

Az anyagi-technikai eszközökkel való ellátottság nem teszi lehetővé a hatékony munkát. A kapitányságok áramellátása nem állandó, internetkapcsolat nincs, fizikai biztonságuk hiányos, járművek alig vannak. Támadások esetén az állomány menekülőre fogja.

Terrorizmus elleni nemzeti koordináció nincs, a helyi szervek és a központi hatóság között együttműködés, adatcsere nincs. Az illetékességgel rendelkező központi szervnek, a BIS nek regionális irodái nem működnek. A régiókban terrorfelderítést nem tudnak végezni, erre a helyi szervek alkalmatlanok.

A szervezett bűnözés elleni harc nem hatékony, komplex nyomozások, a titkos információgyűjtés erőinek, eszközeinek, módszereinek – habár törvényi lehetőség megvan – tervszerű összehangolt alkalmazása nem számottevő. A felderített ügyekben a vádemelésre nincs elég ügyész és ítélkezésre nincs elég bíró. Egész régiók nélkülözik a rendvédelmi és igazságügyi szervezet jelenlétét. A honvédség a rá háruló közrendvédelmi feladatokat reaktív módon próbálja megoldani. Bűnügyi együttműködés a környező államokkal nincs, ami a felderítés hatékonyságát csökkenti.

37. számú kép

Mellettem a BIS parancsnoka a terror elleni ügyéssel